

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ

A Model of Academy Based Health Organizations

Buddhist Integration

พระมหาหล่อ ฐานุตตโร (เงาสงค์)
Phramahalar Thaknudtarory^๑
อุทัย สติมัน Uthai Satimun^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุชนีพนธ์เรื่อง “รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กร ๒) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ ๓) เสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการแบ่งออกเป็น ๔ ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญาโดยนำหลักพุทธธรรมคือภาวนา ๔ ประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตตภาวนาและ ปัญญาภาวนามาบูรณาการกับการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กร รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการคือการบริหารโดยอาศัยองค์ประกอบ ๔ อย่างในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย ความแข็งแกร่งของสุขภาพกายความเพียรวิริยะอุตสาหะ จิตใจที่คิดดีของบุคลากรที่จะต้องผลักดันให้เกิดขึ้นในองค์กร การมีสติปัญญาของบุคลากรที่จะทำให้องค์กรเจริญเติบโตก้าวหน้ามีความสุขและการมีส่วนร่วมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการยื่นมือช่วยเหลือผู้อื่น การที่เราจะสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับส่วนรวมได้โดยที่ไม่ได้มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันและสามารถนำหลักธรรมในพระพุทธานุศาสน์ที่เป็นรากฐานของการพัฒนา ได้แก่ ภาวนา ๔ ซึ่งมีความเหมาะสมและสามารถนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเชิงพุทธบูรณาการของสถานศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา สุขภาวะองค์กร พุทธบูรณาการ

---

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

^๒ ภาควิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต Department of Humanities and Social Sciences ,Suan Dusit Rajabhat University, Thailand.

Abstract

This article is part of a dissertation on "management style education based health organizations Buddhist integration" aims to 1) study the education based health organization, 2) study the education followed. vertical integration of health organizations Buddhist 3) proposed a form of education based health organizations Buddhist integrated by means of an integrated research.

The study found that: Condition management education enterprise health horizontal image included on many levels and average sort descending is the body. Psychological and social intelligence, respectively. Education management along the Buddhist organization, health integrated is divided into 4 aspects: physical, social psychological and intelligence by presenting the main Buddhist Dharma is pray 4 consists of body invocation sacraments, prayer and chitotphaona. wisdom prayer comes integrated with synthetic management education along the Health Organization. Education management pattern along the Buddhist organization, integrated health is managed by relying on elements 4 to develop human resources to contain 1strength, perseverance, ability to spare health thinking minds of the people that will want to push up. organizations the wisdom of the people that will make organizations grow happy and engaged. Complementary assistance to stand with hands to help others, we will be able to have a relationship with undertaking the part without being together and everyone can apply the principle in Buddhism as the Foundation of the development include a prayer 4 which are suitable and can be adapted to such a format, guidelines for managing the integration of Buddhist education practical education.

Keywords: Management Institution, Health Organizations, Buddhist Integration

๑. บทนำ

จากสภาพการบริหารสถานศึกษาการสร้างความสุขในที่ทำงาน นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารองค์กรที่มุ่งเน้นให้บุคลากรทุกคนในองค์กรมีความสุขในการทำงาน ความสุขที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดการรังสรรค์ทางความคิด งานที่ได้รับมอบหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้นลดความตึงเครียดจากการทำงานและสภาพแวดล้อมลดความขัดแย้งในองค์กร ความสุขที่เกิดขึ้นจากการทำงานและสภาพแวดล้อมลดความขัดแย้งในองค์กรความสุขที่เกิดขึ้นจากการทำงานเปรียบเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงให้พฤติกรรมคนปรับเปลี่ยนและพัฒนาในแนวโน้มที่ดีขึ้นตั้งนั้นการสร้างองค์กรแห่งความสุขจะต้องสร้างสมดุลของการทำงานให้เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญาเพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การเป็นองค์กรคุณภาพหรือองค์กรสู่ความเป็นเลิศในอนาคตโดยอาศัยภาวะผู้นำที่ต้องร่วมกัน ขับเคลื่อนสุขภาวะที่สมบูรณ์ ๔ ด้านคือด้านร่างกายจิตใจสังคมและปัญญา จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาขาดครูผู้สอนตามขบวนการ เก่ง ดี มีสุข การมอบหมายภาระงานมากเกินไปจึงทำให้ไม่มีเวลาในการพัฒนากิจกรรมการสอนเท่าที่ควร กิจกรรมอื่นทั้งในและนอกสถานศึกษามีมากส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนและกระทบเวลาเรียน อัตรากำลังใจครูไม่เหมาะสมกับคาบสอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ การวัดผลการเรียนของครูผู้สอนไม่มีความหลากหลาย การมอบหมายงานไม่ตรงตามความสามารถไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง สังคม การเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามความเจริญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีซึ่งเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันซึ่งส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงถึงกัน ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว สังคม องค์กร และประเทศ ด้วยเหตุของการพัฒนาที่มีเป้าหมายของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเพื่อมุ่งตอบสนองความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนเพียงบางส่วน แต่ขาดการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมซึ่งกระทบมากมายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือ สภาวะจิตใจของคน ซึ่งเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม และยังเป็นตัวขัดขวางการพัฒนาที่ยั่งยืน เหตุนี้ในปัจจุบันทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนจึงหันมามองสิ่งที่อยู่ภายในตัวบุคคลแต่ละคนมากขึ้นนั่นคือ “ความสุข” ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กร

๒.๒ เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ

การ

๓. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยการบูรณาการแนวคิดเชิงพุทธตามแนวสุขภาวะองค์กรเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธ

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตบางกอกใหญ่ จำนวน ๖ โรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตบางกอกใหญ่จำนวน ๖ โรงเรียน ขอบเขตด้านพื้นที่คือโรงเรียนประถมศึกษาในเขตบางกอกใหญ่จำนวน ๖ โรงเรียนคือโรงเรียนวัดราชสิทธิาราม โรงเรียนวัดท่าพระ โรงเรียนวัดใหม่พิเรนทร์ โรงเรียนวัดประดู่ฉิมพลี โรงเรียนวัดติตตวัดและโรงเรียนวัดนาคกลาง

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษามีรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่กำหนดไว้แต่ละประเด็นคำถาม โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณและการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาดำเนินการตามแบบวิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในสำนักงานเขตบางกอกใหญ่ จำนวน ๖ โรงเรียน ได้จำนวนประชากรทั้งหมด ๘๖ คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะครูและคณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาในเขตบางกอกใหญ่ ๘๖ คน ได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ^๓ ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (Finite population) จึงใช้สูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นเมื่อแทนค่าสูตรจากประชากรแล้วจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ๘๖ คน มีระดับความเชื่อมั่น ๙๕% และมีความคลาดเคลื่อนระดับ ๐.๐๕ ใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จึงได้แจกแบบสอบถามจำนวน ๘๖ ชุด

---

^๓ T. Yamane, *Statistic : An Introductory Analysis*, 3rd ed, (New York: Harper and Row, 1973), pp.1110-1111.

วิธีการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีของ Henri Fayol ภายใต้กรอบตามแนวสภาวะองค์กร แบบสัมภาษณ์

๑. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรในสถานศึกษามาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรโดยมีประเด็นคำถามที่เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์

๒. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์

๓. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน

การสนทนากลุ่ม

๑. สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มในการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

๒. นำแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องสมบูรณ์ของแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

๓. ปรับปรุงแก้ไขแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มก่อนนำไปใช้ในการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรโดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามข้อมูลความรู้สึเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรในภาพรวมและจำแนกตามรายด้านใน ๔ ด้านคือด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจและด้าน ปัญญา มี ๕ ระดับ ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กร แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรที่สร้างขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการโดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารในสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กร สนทนากลุ่ม เป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารการศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการโดยมีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ IOC (index of Item-Objective Congruence) นำเครื่องมือที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษา ในเขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการวิจัยจำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๗ นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลจากคณะครูและคณะผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาในเขตบางกอกใหญ่จำนวน ๘๖ ชุด

๕. สรุปผลการวิจัย

๕.๑ สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กร

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๘๖ คน ผลการสำรวจผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา มี ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กร ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านร่างกาย ๒. ด้านสังคม ๓. ด้านจิตใจ ๔. ด้านปัญญา พบว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๔ ด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านร่างกายค่าเฉลี่ย=๔.๒๒, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=๐.๗๕, ด้านสังคมค่าเฉลี่ย=๔.๐๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =๐.๗๔, ด้านจิตใจค่าเฉลี่ย=๔.๐๘, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =๐.๗๗ และด้านปัญญาค่าเฉลี่ย=๔.๑๗, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน =๐.๘๔

ด้านร่างกาย พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรด้านร่างกาย ในภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง ๕ ด้าน คือ สถานศึกษาจัดให้มีการออกกำลังกายและพัฒนากายด้านร่างกาย สถานศึกษามีการจัดระเบียบการบริโภคอย่างถูกสุขลักษณะ สถานศึกษาสอนให้รู้จักความพอประมาณ สถานศึกษาสอนให้ยึดหลักความถูกต้องและเป็นธรรมและสถานศึกษาสอนให้ตระหนักถึงความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่ไม่สำรวมระวัง ทางกาย วาจา ใจ ที่มีต่อตนเองและผู้อื่น

ด้านสังคม พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรด้านสังคม พบว่าพบวาระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารสถานศึกษาด้านสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามียะดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทั้ง ๕ ข้อ ได้แก่ สถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ สถานศึกษาสอนมีการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด สถานศึกษามีทำงานด้วยความ

ชื่อเสียงและยึดมั่นในศีลธรรมจริยธรรม สถานศึกษาสอนให้สร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานต่าง ๆ และสถานศึกษาสอนให้มีการปฏิบัติและรักษาศีลหาเป็นประจำ

ด้านจิตใจ พบว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารสถานศึกษาด้านจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๕ ข้อ ได้แก่ สถานศึกษามีการปฏิบัติหน้าที่โดยความตั้งใจและอดทนต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สถานศึกษามีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาสร้างบรรยากาศให้เข้ากับการเจริญจิตภาวนา สถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรให้รู้จักควบคุมอารมณ์ในขณะเจอปัญหาและสถานศึกษามีบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ด้านปัญญา พบว่าสภาพการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรด้านปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ๕ ข้อ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระเอียดรอบคอบ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ไขโดยใช้หลักการและเหตุผล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่เกิดปัญหาในการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาได้สรรเสริญผู้ที่ทำความดี และเรียนดี

๕.๒ การบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการ

๑) ภาวะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางกายภาพ เพื่อตอบสนองความสุขแบ่งเป็นองค์ประกอบ ๔ องค์ประกอบย่อยคือ ๑) สุขภาวะทางกายคือ ภาวะของบุคคลที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ๒) การจัดการความสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมทางวัตถุคือการรู้จักพิจารณาก่อนการบริโภคใช้สอยสิ่งของในชีวิตประจำวัน ๓) การจัดการและมีสภาพแวดล้อมที่ดี ๔) การจัดการทรัพย์สินโดยชอบธรรมคือการหาทรัพย์สินจากการประกอบอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรไม่มีภาระหนี้สิน

๒) สุขภาวะทางสังคมหมายถึงความสะดวกปลอดภัยในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและในสังคมที่ไม่มีการเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขแบ่งเป็น ๔ องค์ประกอบคือ ๑) ครอบครัวเป็นสุข ๒) ความรักสามัคคีในสังคม ๓) การสงเคราะห์ต่อผู้อื่น ๔) การเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓) สุขภาวะทางจิตใจคือการมีส่วนร่วมประกอบทางด้านคุณธรรม ความดีงามภายในจิตใจ มี ๔ องค์ประกอบคือ ๑) การมีสุขภาพจิตที่เข้มแข็ง การมีอารมณ์แจ่มใส จิตใจเบิกบานการมองโลกในแง่ดีการมีจิตใจปลอดโปร่ง ผ่อนคลายไม่เศร้าหมองการควบคุมตนเองในการกระทำสิ่งไม่ดีงามการมีความเชื่อมั่นว่าตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ ๒) การมีสมรรถภาพแห่งจิตที่ดี คือ ภาวะของบุคคลที่แสดงออกด้านคุณธรรมในลักษณะต่างๆ เช่นความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ความอดทนในการดำเนินชีวิตการมีสมาธิแน่วแน่ในการทำงานการมีสติที่ดีในการทำงาน ๓) การมีคุณภาพแห่งจิตดีหมายถึงสภาพความรู้สึทางจิตใจที่แสดงออกมาในลักษณะต่างๆ เช่นความกรุณาอยากช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์การยกย่องและชื่นชมคุณค่าแห่งการทำความดีของผู้อื่น

การใช้วาจาแนะนำให้ผู้อื่นกระทำความดีและ๔)ความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองหมายถึงสภาพความรู้สึกพอใจและเชื่อมั่นในตนเองความพอใจในสถานะของสังคมการมีคุณค่าต่อสังคม

๔) บุคคลที่ได้ปฏิบัติหน้าที่ภายในสถานศึกษา สถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ ใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา

๕.๓ รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการเชิงพุทธ

การนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการด้านการบริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมพบว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารได้ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะงานบริหารที่มีความสำคัญและเป็นงานหลักในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะความรู้อย่างเดียวนั้นไม่สามารถที่จะทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ จำเป็นต้องนำหลักคุณพุทธธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาควบคู่กัน ดังนั้นการบริหารโดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการนั้นมีความเป็นสากลอยู่ในตัว มีเหตุผล เป็นวิทยาศาสตร์ซึ่งมีวิธีการที่ชัดเจน เหมือนมีเครื่องมือที่มีคุณภาพที่ช่วยในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารทุกคนจึงควรยึดหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเพื่อให้งานหรือการอยู่ร่วมกันด้วยความสุขใช้ปัญญาอย่างมีเหตุผลตามความเป็นจริง บริหารงานอยู่บนพื้นฐานความพอเพียงรู้จักพัฒนาตนเองและรู้เท่าทันเหตุการณ์

๖. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เห็นคุณค่าและข้อค้นพบใหม่ๆ จากงานวิจัยในครั้งนี้ จึงมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการเพื่อนำไปปรับใช้ในหน่วยงานหรือสถานศึกษาต่างๆ ได้ในอนาคต ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพบุคคลที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ รักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีจิตใจเป็นกลาง ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ครูผู้สอนจะต้องปรับปรุงพัฒนาทักษะและประสบการณ์ในการ

สอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และเจตคติของผู้เรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถเรียนรู้เป็นเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำไปใช้ในการสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ ให้ประเทศมีคุณภาพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบยั่งยืน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์ โดยเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่เหมาะสมที่จะให้การศึกษอบรมพัฒนาเยาวชนของชาติในฐานะที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อประเทศชาติ พอที่จะเปรียบเทียบให้มองเห็นได้ชัดเจน คือ ผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้อง "ทำงานหนัก รักพวกพ้อง มองหามิตร จิตไม่หวั่น" การบริหารจัดการในสถานศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ใช้กรอบการบริหารของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลโดยนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "ธรรมาภิบาล" ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่ามาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน โดยนำหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษาซึ่งได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไปงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มุ่งให้นักเรียนมีคุณภาพในการดำเนินชีวิตส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาด้านพฤติกรรมและมีหน้าที่ดูแลนักเรียน ชี้นำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งมีทักษะชีวิต นำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริงและ เป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนดำเนินการบริหารศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังเรื่องการทำงานโดยใช้หลักภาวะ ๔ ทั้ง ๔ ด้านในสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างให้กับครูผู้สอนบุคลากรในโรงเรียนนักเรียนตลอดจนชุมชน

๒) รมรณรงค์ให้ใช้หลักภาวะ ๔ ในการบริหารสถานศึกษาอย่างกว้างขวางและจริงจังสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้ตระหนักถึงการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีการวางแผนการนิเทศอย่างชัดเจนโดยผ่านคณะกรรมการการนิเทศที่แต่งตั้งตลอดจนหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

๓) ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายมีแผนแม่บทย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเป็นรูปธรรมมีร่องรอยตรวจสอบได้

๔) เปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันการดำเนินงานต่างๆเพื่อพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายตลอดจนการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

๖.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ผู้บริหารควรมีการพิจารณาให้ความดีความชอบเป็นกรณีพิเศษแก่ครูที่มีผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาดีเด่น ตลอดจนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒) ผู้บริหารควรมีการจัดทำเอกสารให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการนิเทศการสอน มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ ขวัญและกำลังใจแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตลอดจนควรมีการจัดทำสรุปรายงานผลการนิเทศการสอนภายในสถานศึกษาประจำทุกภาคการศึกษา

๓) ผู้บริหารควรมีการกำกับ ติดตามการดำเนินโครงการด้านวิชาการตามแผนงานที่กำหนดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

๔) ผู้บริหารควรมีการจัดประชุมชี้แจงผลการประกันคุณภาพสถานศึกษาให้แก่ครู ผู้ปกครอง และชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลจากผลการประเมินคุณภาพไปปรับปรุงพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตลอดจนมีการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการพัฒนาประกันคุณภาพภายในได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

๖.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยโดยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาในประเทศไทยกับต่างประเทศ

๒) ควรมีการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการเพื่อทดสอบว่ารูปแบบดังกล่าวเกิดปัญหาใดบ้างในการปฏิบัติและนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนารูปแบบให้สามารถปฏิบัติได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๓) ควรมีการวิจัยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวสุขภาวะองค์กรเชิงพุทธบูรณาการที่มีบริบทแตกต่างกันของเขตพื้นที่การศึกษาว่าควรจัดรูปแบบอย่างไรจึงจะเหมาะสมเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง และคณะ. ผลการพัฒนาดัชนีและโปรแกรมตรวจสอบสุขภาวะระดับองค์กร. **โครงการคู่มือสำรวจสุขภาวะระดับองค์กร**; ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ – ๖ เมษายน ๒๕๕๔.
- ชาญวิทย์ วสันต์ธนารัตน์. Happy Workplace กลุ่มอุตสาหกรรมมารไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. กลุ่มอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์. สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓.
- แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ๒๕๕๓.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. เล่มที่ ๑๓ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://data.bopp-obec.info/emis/school_XLS.php?Area_CODE. [สืบค้น ๑๐ กรกฎาคม, ๒๕๕๙].
- Burton, J. **WHO Healthy Workplace Framework and Model: Background and Supporting Literature and Practices**. WHO. Headquarters, Geneva, Switzerland; February, 2010.
- Muylaert, K.; Beeck, R. & Broek, K. Company Health Check: an instrument to promote health at the workplace. **Review Paper and Catalogue of Quality Criteria**. ENWHP Move Europe ; February, 2007.
- T. Yamane. **Statistic : An Introductory Analysis**, 3rded. New York: Harper and Row, 1973.

